

УДК 37.01:378:379.8

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6\(6\)-52-61](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6(6)-52-61)

Вдович Світлана Михайлівна кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 07908, тел.: (067) 969-71-13, <https://orcid.org/0000-0003-3582-4395>

Бабій Ірина Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 07908, тел.: (093) 723-77-66, <https://orcid.org/0000-0002-5555-8314>

МОЖЛИВОСТІ ДОЗВІЛЛЯ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті обґрунтовано потенційні можливості дозвілля в естетичному вихованні студентської молоді. Автори розглядають дозвілля як важливу складову частину життя студентської молоді, від змістового наповнення якого значною мірою залежить її формування і розвиток. У свою чергу, зміст дозвілля суттєво залежить від рівня розвитку суспільства (економічного, суспільно-політичного, інформаційно-комунікаційного, морально-етичного, культурного, естетичного та ін.), впливу засобів масової інформації, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (використання Інтернету, соціальних інтернет-мереж, розмаїття відеоконтенту, віртуалізація взаємин і діяльності), удосконалення соціальної інфраструктури тощо. Автори визначають такі основні функції дозвілля: соціалізації, яка формує соціальні групи відповідно до цінностей, інтересів і орієнтацій їх учасників, загальноприйнятих норм і цінностей суспільства; інформування та просвітництва, завдяки якій у суспільстві поширюються знання про навколишній світ і особливості його розвитку, про здобуті сучасною наукою і культурою факти тощо; творчо-розвивальну, що забезпечує потреби особистості в розвитку і самовдосконаленні, творчому самовизначенні та самовираженні, розвиває її творчі здібності й таланти; комунікативну, яка забезпечує потребу в неформальному спілкуванні, добровільній невимушеній взаємодії за інтересами та цінностями; рекреаційно-гедоністичну, яка спрямована на відновлення сил, зняття втоми та напруги, забезпечення ефективної розрядки особистості; ціннісно-орієнтаційну, що формує систему цінностей, мотивів, ідеалів, переконань, життєвої позиції особистості та виявляється у її ставленні до

навколишнього середовища, до інших людей та до самої себе; виховну, яка розвиває та вдосконалює особистісні якості та можливості особистості. Відповідно до визначених функцій обґрунтовано потенційні можливості дозвілля в естетичному вихованні студентської молоді, зокрема у взаємодії особистості з соціумом, здобутті естетичних знань, творчій діяльності, спілкуванні, отриманні задоволення та відновленні, формуванні естетичних цінностей та орієнтацій.

Ключові слова: дозвілля, студентське дозвілля, функції дозвілля, естетичне виховання, естетичний розвиток, студентська молодь, студія акторської майстерності, мистецтво.

Vdovych Svitlana Mykhailivna PhD (Pedagogy), Senior Researcher, Associate Professor of Practical Psychology and Pedagogy Department, Lviv State University of Life Safety, St. Kleparivska, 35, Lviv, 07908, tel.: (067) 969-71-13, <https://orcid.org/0000-0003-3582-4395>

Babii Iryna Volodymyrivna PhD (Pedagogy), Associate Professor of Ukrainian Studies and Intercultural Communication Department, Lviv State University of Life Safety, St. Kleparivska, 35, Lviv, 07908, tel.: (093) 723-77-66, <https://orcid.org/0000-0002-5555-8314>

LEISURE OPPORTUNITIES IN STUDENTS' AESTHETIC EDUCATION

Abstract. The article examines the potential opportunities of leisure in the aesthetic education of students' youth. The authors define leisure as an important part of students' life, the content of which largely determines their formation and development. Consequently, the content of leisure significantly depends on the level of society development (economic, sociopolitical, informational and communicational, moral and ethical, cultural, aesthetic, etc.), on the influence of mass media, on the development of information and communication technologies (use of the Internet, social Internet networks, diversity of video content, virtualisation of relationships and activities), on improvement of social infrastructure, etc.

The authors define the following main functions of leisure: socialisation, which forms social groups in accordance with the values, interests and orientations of their participants, generally accepted norms and values of society; informing and educating, which spreads knowledge about the world around us and the peculiarities of its development, facts obtained by modern science and culture; communicative, which covers the need for informal communication, voluntary relaxed interaction based on interests and values; recreational and hedonistic, which is aimed at

restoring strength, relieving fatigue and tension, providing effective relaxation of the individual; value-orientation, which forms a system of values, motives, ideals, beliefs, life position of a person and is manifested in their attitude to the environment, to other people and to themselves; educational, which develops and improves personal qualities and capabilities of a person. In accordance with the defined functions, the potential possibilities of leisure in the aesthetic education of student youth are substantiated, in particular in the interaction of the individual with society, the acquisition of aesthetic knowledge, creative activity, communication, pleasure and recovery, the formation of aesthetic values and orientations.

Keywords: leisure, student leisure, leisure features, aesthetic education, aesthetic development, student youth, acting studio, art.

Постановка проблеми. Естетичне виховання є невід'ємною складовою професійної підготовки й особистісного розвитку студентської молоді та відбувається як в освітньому процесі закладів вищої освіти, так і поза навчанням. Широкі можливості в естетичному розвитку особистості має сфера дозвілля, яка спрямована на реалізацію її уподобань і творчих здібностей, на здобуття знань і формування вмінь і навичок за інтересами, на саморозвиток і самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання студентського дозвілля вивчали Ю. Баранецька, Н. Бартко, О. Бойко, О. Гузьман, Я. Данилевський, А. Денисенко, Ю. Жданович, К. Житнухіна, А. Калаур, І. Любчак, Н. Ляшенко, К. Мастюх, І. Мачуліна, О. Недзвецька, А. Носов, В. Пакляченко, О. Паскаль, С. Рабійчук, І. П'явка, К. П'явка, В. Рокош, О. Тадля, В. Тюска, М. Фініцька, І. Шевчук та ін. Естетичні чинники дозвілля досліджували Н. Богданова, О. Ігнат'єва, Т. Пирогова, Г. Фесенко, О. Чубарева та ін. Історичним аспектам розвитку дозвілльєвої сфери присвятили свої роботи А. Денисенко, О. Косінова, С. Куркіна, Я. Ланчак, С. Пішун, Ю. Стасевський, М. Татаренко та ін. Проблеми естетичного виховання у закладах вищої освіти вивчали Т. Грищенко, Т. Кучай, В. Гончарук, О. Гончарук, В. Мовчан, Т. Пирогова, А. Повстяна, Н. Рокосовик, Г. Фесенко, О. Хом'як, О. Чубарева та ін. Зарубіжний досвід організації дозвілля молоді був предметом розгляду С. Мостовенка, І. Петрової та ін. Науковці для естетичного розвитку особистості у сфері дозвілля пропонують використовувати різні види художньої діяльності, а саме: театральне мистецтво (Н. Барвіна, В. Боднарчук, І. Кабанова, М. Каранда, М. Міщенко, Н. Шевченко); музичне мистецтво (Ю. Баранецька); концертну діяльність (В. Рокош, К. П'явка, І. П'явка), музейну педагогіку (Р. Силко) та ін.

Мета статті – обґрунтувати потенційні можливості дозвілля в естетичному вихованні студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дозвілля є важливою складовою частиною життя студентської молоді. Від його змістового наповнення значною мірою залежить формування і розвиток особистості. Як зазначає О. Бойко, автор монографії «Культура дозвілля у суспільстві ризику», «потенціал дозвілля має великі можливості для формування моральних орієнтирів як окремого індивіда, так і різних соціальних груп сучасного суспільства. Дозвіллева сфера активно впливає на суспільну свідомість, формуючи в ній певні цінності, має великі можливості для реалізації різноманітних духовних потреб кожного індивіда безпосередньо і суспільства в цілому» [1, с. 6]. Отже, діяльність особистості у сфері дозвілля, виявляючись у соціальній активності, формує її світогляд, ціннісні орієнтації, естетичні погляди і смаки, забезпечує духовні потреби, наповнює та розвиває її внутрішній світ, визначає якість життя.

Водночас сфера дозвілля може нести й загрози і небезпеки, особливо для ще не сформованої особистості, перетворюючись, за словами О. Бойко, «на простір самовипробування та самознищення». Це особливо актуально в ризикових умовах, зокрема в часі війни, яку нині проживає українське суспільство. «Становлення нового досвіду проведення дозвілля пов'язане з такими чинниками: глобалізацією, яка перетворює світ в однорідний еkleктичний простір; науково-технічною революцією, що надала нову роль засобам масової комунікації та нівелює соціокультурні відмінності між людьми та типами поселень; переорієнтацією ціннісної свідомості та переосмисленням цінностей праці стосовно цінностей дозвілля; становленням нового досвіду дозвілля під впливом ідеології «примусового споживання»; розповсюдженням туризму та звички проводити відпустку за кордоном» [1, с. 6].

Зміст дозвілля суттєво залежить від рівня розвитку суспільства (економічного, суспільно-політичного, інформаційно-комунікаційного, морально-етичного, культурного, естетичного та ін.). Нині на нього неабияк впливають засоби масової інформації, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (використання Інтернету, соціальних інтернет-мереж, розмаїття відеоконтенту, віртуалізація взаємин і діяльності), удосконалення соціальної інфраструктури тощо. За результатами проведених соціологічних досліджень О. Гузьман та Н. Ляшенко виявили тенденцію до віртуалізації дозвілля. Так, переважну частину дозвілля сучасної молоді займають такі практики дозвілля: спілкування в соціальних мережах, перегляд різної інформації в мережі Інтернет, перегляд фільмів. Живе спілкування та прогулянки з друзями посідають друге місце. Також значна частина молоді наповнює своє дозвілля заняттями спортом самостійно (значно менше – у спортивних секціях), своїми захопленнями та хобі. «Відвідування виставок, галерей, театрів, концертів, – зазначають дослідниці, – не є розповсюдженою практикою проведення

дозвілля. Присутня тенденція до зниження популярності комп'ютерних ігор у студентства, відвідування клубів та дискотек, занять музикою, читання періодичних видань, занять у неспортивних секціях за інтересом» [2, с. 36].

До основних видів культурно-дозвіллевої діяльності І. Мачуліна відносить: видовище (базуються на споглядальному сприйнятті подій, фактів, явищ життя), ознаками якого є здатність викликати інтерес, витримувати інтригу, зовнішня експресивність – святковість і піднесеність, а також комедійність, ексцентрична забарвленість, а різновидами – художні, комедії, спортивно-ігрові; вільна товариська бесіда, у процесі якої люди вільно й невимушено обмінюються інформацією, думками, емоціями тощо; ігрова діяльність, яка виконує, передусім, рекреаційну, розважальну функцію, звільняє особистість від психічної та фізичної напруги [3, с. 33–40].

Дозвілля виконує ряд важливих функцій: *соціалізації* (формує соціальні групи відповідно до цінностей, інтересів і орієнтацій їх учасників, загальноприйнятих норм і цінностей суспільства); *інформування та просвітництва* (поширення в суспільстві знань про навколишній світ і особливості його розвитку, про здобуті сучасною наукою і культурою факти тощо); *творчорозвивальну* (забезпечує потреби особистості в розвитку і самовдосконаленні, творчому самовизначенні та самовираженні, розвиває її творчі здібності й таланти); *комунікативну* (забезпечує потребу в неформальному спілкуванні, добровільній невимушеній взаємодії за інтересами та цінностями); *рекреаційно-гедоністичну* (спрямовану на відновлення сил, зняття втоми та напруги, забезпечення ефективної розрядки особистості); *ціннісно-орієнтаційну* (формує систему цінностей, мотивів, ідеалів, переконань, життєвої позиції особистості та виявляється у її ставленні до навколишнього середовища, до інших людей та до самої себе); *виховну* (розвиває та вдосконалює особистісні якості та можливості особистості) [3, с. 44–54].

Серед ключових параметрів дозвіллевої сфери І. Петрова виділяє естетичні, які, на її думку, «виражають потребу особистості в естетичних переживаннях, в естетичній практиці. Головною особливістю естетичних концепцій дозвілля є його змістове наповнення. Дозвілля розглядається як сфера розвитку особистісної та соціальної культури, формування громадянської позиції, розкриття духовного потенціалу людини, відродження та збереження національних традицій, культурної спадщини народу» [4, с. 22].

Сфера дозвілля має значні потенційні можливості в естетичному вихованні студентської молоді. Кожна з перелічених вище функцій дозвілля містить у собі естетичний компонент, отже, можна говорити про естетику взаємодії особистості з соціумом у сфері дозвілля, естетичні знання, естетику творчої діяльності, естетику спілкування, естетику насолоди, естетичні цінності й орієнтації, естетичне виховання. Розглянемо їх детальніше.

Естетичний компонент соціалізації особистості виражається в її естетичній культурі. Розглядаючи естетичну культуру як інтегральне особистісне утворення у процесі соціалізації особистості, що характеризується здатністю індивіда сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, природі, мистецтві, А. Карам зазначає: «Естетичну культуру особистості можна охарактеризувати як елемент загальної культури особистості, що передбачає: аналіз вхідних (зовнішніх) установок, норм, цінностей крізь призму світогляду особистості; синтез на основі власних культурних поглядів, переконань і норм поведінки; організація відповідно до них способів взаємодії суб'єкта з іншими людьми, активність у світі, творча діяльність і самовдосконалення. Це є основою формування розвитку естетичної культури особистості, зокрема сучасного фахівця в процесі його професійної підготовки, соціалізації» [5, с. 17]. Важливими складовими елементами естетичної культури особистості є її естетична свідомість, естетичне виховання й естетична діяльність [3, с. 10].

Отримані впродовж життя знання про світ і взаємини в ньому, прийняті у суспільстві норми, цінності й установки особистість естетично проживає і трансформує, на основі чого формує власні думки, погляди та переконання, які визначають у подальшому її поведінку, інтереси, спосіб взаємодії з оточенням, світогляд і цінності.

І. Мачуліна визначає такі основні соціально обґрунтовані принципи організації культурно-дозвілєвої діяльності: «гуманізація змісту виховного компоненту дозвілля, яка ґрунтується на загальнолюдських цінностях, правах людини, забезпеченні їх захисту, створенні умов для розвитку особистості, забороні пропаганди насильства та розпусти; орієнтація та розвиток особистості як основної цінності суспільства; національна спрямованість змісту і форм діяльності; децентралізація та демократизація дозвілля; рух від стандартизації та уніфікації до строкатості та багатобарвності форм дозвілля; врахування в організації, змісті дозвілля регіональних та місцевих особливостей, традицій, звичаїв, обрядів та їх оновлення; безперервність і наступність форм дозвілля упродовж усього життя особистості як засобу її соціалізації; єдність зусиль держави, політичних та громадських організацій, сім'ї, інших соціальних інститутів у справі організації змісту дозвілля молоді; модернізація, оновлення технології, форм і методів роботи з урахуванням досягнень світового досвіду; забезпечення розвитку і підтримки ініціативи, добровільності, самоорганізації дозвілля; соціальна допомога та підтримка молоді в організації дозвілля; пріоритет духовності; естетизація всіх заходів, поєднана з моральністю» [3, с. 26–27].

Слід наголосити на гуманістичному аспекті естетичної соціалізації та естетичного виховання, адже йдеться, передусім, про інтереси і потреби

людини, її творчу самореалізацію в суспільстві, у якому пріоритетними є загальнолюдські цінності, пошанується національний культурний доробок, а також світові здобутки і досвід. Як зазначає Н. Богданова, «естетичне виховання – суть гуманізації людини, її олюднення й соціалізації, необхідна основа й передумова здійснення родової сутності та індивідуальних здібностей у процесі реального буття» [6, с. 70].

Чільне місце в естетичній соціалізації студентської молоді займає мистецтво, яке активізує творчу уяву, пізнавальну сферу, емоції, інтелект особистості, спонукає до пошуку і створення прекрасного, формує її внутрішній світ, розвиває моральні якості. Зважаючи на це, дозвілля студентської молоді має бути максимально наповнене кращими зразками мистецтва найрізноманітніших жанрів та стилів, забезпечувати можливість ознайомлення зі здобутками національної та світової культури.

У сфері дозвілля молодь має можливість у невимушеній формі за власним бажанням отримати і засвоїти естетичні знання: про характерні властивості естетичних явищ за закономірності їхнього розвитку, про естетичні концепції, про напрями розвитку і види мистецтва, про стилі та жанри традиційного і сучасного мистецтва, про конкретні художні твори та про їхніх авторів. Цьому сприяють різноманітні художні виставки, театр, кіно, перформанси, шоу, літературні читання, читання художньої літератури, книжкові форуми, відвідування лекторіїв, перегляд відеолекцій і навчання на різноманітних освітніх платформах (Prometheus, Projector, SKVOT, Креативна практика, robot_dreams, «Суперлюди», Laba, Bazilik, Genius Space, Hillel, EdEra, Coursera, Udemy, OpenLearn, FutureLearn та ін.), подкастів на найрізноманітніші теми тощо. Через естетичні знання формуються естетичний смак та естетичні цінності, розвивається естетична свідомість особистості, завдяки яким вона може вільно орієнтуватися у світі естетичних цінностей, розвиватися і самовдосконалюватися, застосовувати здобуті знання на практиці, самостійно створювати прекрасне у власному житті та діяльності.

Значно ефективнішим є естетичний розвиток особистості, коли вона бере участь у творчій діяльності. Йдеться про здобуття досвіду естетичної діяльності, про створення прекрасного в тій чи іншій сфері діяльності. Сфера дозвілля передбачає відвідування гуртків чи студій за інтересами, різноманітних майстер-класів: образотворчих, музичних, вокальних, танцювальних, театральних, фольклорних, ремісничих, спортивних, вітражних, кулінарних, художнього читання, фотографування, флористики, декоративно-ужиткових, арт-терапевтичних, технічної творчості, військово-патріотичних, кінематографічних, анімаційних, туристичних тощо.

Широкі можливості в реалізації творчої діяльності студентської молоді має студія акторської майстерності, яка охоплює різні види мистецтва: музику,

танець, пантоніму, літературу, архітектуру, скульптуру, графіку, живопис, костюм, декоративне мистецтво та власне сценічне мистецтво і акторську гру. Всі ці види мистецтва переплітаються, доповнюють один одного та створюють єдине ціле – театральне мистецтво, яке, впливаючи на різні органи відчуттів глядачів, викликає в них потужні емоції. Театральне мистецтво розвиває естетичні якості особистості, формує естетичні переконання, потреби й інтереси, збагачує світогляд і ціннісну сферу особистості, розвиває інтелект, навички взаємодії та комунікації з іншими людьми, управлінські навички, сприяє виявленню та реалізації здібностей і талантів та ін. На думку Н. Барвіної, «концепція виховання засобами театрального мистецтва є особливо актуальною саме у студентському світі, до якого належать майже дорослі особистості, перекроїти світогляд яких є досить важко, але можливо, створивши необхідні умови для внутрішнього розвитку (через гру, драматичну дію тощо), сприяти їхньому культурному зростанню, художньо-естетичному вихованню» [7, с. 26].

Студентське дозвілля, як правило, наповнене активним спілкуванням з однолітками та представниками інших вікових категорій (як живим, безпосереднім, так і віртуальним, опосередкованим інформаційно-комунікаційними технологіями). Естетика спілкування забезпечується дотриманням загальноприйнятих літературних норм і правил, морально-етичних вимог, активним слуханням і адекватним зворотнім зв'язком, гармонійним поєднанням вербальних і невербальних засобів спілкування, повагою й увагою до співрозмовника, готовністю до взаємодії, врахуванням його потреб та інтересів, толерантністю, вмінням управляти власними емоціями, долати конфліктні ситуації та розпізнавати маніпулятивні впливи.

Гедоністичний аспект дозвілля виявляється у здатності особистості отримувати від нього задоволення, у тому числі естетичне. Завдяки йому, як зауважує О. Бойко, «дозвіллева діяльність забезпечує вирішення компенсаторних і корекційно-розвиваючих функцій. Точніше, активність направлена на повернення того, що люди недоодержують у процесі своєї життєдіяльності. Звідси принципова особливість дозвілля – його несхожість на будні. Воно повинно проходити в іншій обстановці, в іншій реальності, за іншим сценарієм життєвих ситуацій. Дозвілля ламає стереотипи, які працюють у повсякденному житті. Під час дозвілля вибудовується принципово нова рольова структура, а попередня, щоденна, стає неактуальною, і це дає індивіду можливість відчувати себе в новій якості, виявити в собі такі приховані можливості, про які він і не підозрював» [1, с. 89]. Саме тому заклади для відпочинку та релаксації, у яких молодь проводить своє дозвілля, обов'язково враховують естетичний компонент (дизайн інтер'єру, освітлення, використання відповідної музики тощо), який покликаний створити відчуття святковості, небуденності.

Окрім цього, важливим є змістове наповнення дозвілля, яке приносить задоволення. Адже, як відомо, частина студентської молоді орієнтується лише на розваги й отримання від них насолоди у дозвіллевій діяльності (частіше – бездіяльності): «Для багатьох людей в Україні дозвілля по суті обертається ілюзією вільного проведення часу, хоча насправді він є регламентованим відповідно до нав'язаних засобів масової інформації (ЗМІ) стандартними зразками. За ситуації, коли ці зразки є недосяжними, для більшої частини населення країни і молоді зокрема виникають додаткові протиріччя між потребами молодих людей у сфері дозвілля та об'єктивними можливостями реалізації цих потреб» [1, с. 122].

На нашу думку, дозвілля, окрім задоволення, має приносити користь людині, а також сприяти її розвитку та вдосконаленню, формувати ціннісну сферу, задовольняти актуальні інтереси та потреби, формувати морально, етично й естетично.

Висновки. Таким чином, дозвілля як важлива складова життя студентської молоді суттєво впливає на її формування і розвиток. Зміст дозвілля залежить від рівня розвитку суспільства (економічного, суспільно-політичного, інформаційно-комунікаційного, морально-етичного, культурного, естетичного та ін.), впливу засобів масової інформації, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення соціальної інфраструктури тощо. Основними для дозвілля є функції: соціалізації, інформування та просвітництва, творчо-розвивальна, комунікативна, рекреаційно-гедоністична, ціннісно-орієнтаційна, виховна. Потенційні можливості дозвілля в естетичному вихованні студентської молоді виявляються у взаємодії особистості з соціумом, здобутті естетичних знань, творчій діяльності, спілкуванні, отриманні задоволення та відновленні, формуванні естетичних цінностей та орієнтацій.

Література:

1. Бойко О. П. Культура дозвілля у суспільстві ризику: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 285 с.
2. Гузьман О. А., Ляшенко Н. О. Практики дозвілля сучасної студентської молоді. Грані. 2016. № 9 (137). С. 29–37.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія вільного часу та дозвілля» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 054 «Соціологія» / Укл.: Мачуліна І. І. Кам'янське: ДДТУ, 2023. 70 с.
4. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. К.: Кондор, 2005. 408 с.
5. Karam A. M. Formation of Aesthetic Culture of Personality in the Socialization Process. Соціальна робота. 2018. № 2 (4). С. 17–20.
6. Богданова Н. Естетичний чинник у структурі студентського самоврядування. Вища освіта України. 2015. № 3. С. 65–70.
7. Барвіна Н. О. Можливості театральної педагогіки в художньо-естетичному вихованні студентів в умовах театру-студії. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2018. № 1 (82). С. 23–33.

References:

1. Boyko, O. P. (2011). *Kultura dozvillia u suspil'stvi ryzyku* [Culture of leisure in a risk society]. Sumy: DVNZ "UABS NBU" [In Ukrainian].
2. Guzman, O. A., & Liashenko, N. O. (2016). *Praktyky dozvillia suchasnoi studentskoi molodi* [Leisure practices of modern student youth]. *Hhrani – Faces*, 9, 29–37 [In Ukrainian].
3. Machulina, I. I. (Ed.). (2023). *Konspiekt lektsii z dystsypliny «Sotsiologhiia vilnoho chasu ta dozvillia» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity drugoho (mahisterskoho) rivnia spetsial'nosti 054 «Sotsiologhiia»* [Lecture notes on the discipline «Sociology of Free Time and Leisure» for master's level students of specialty 054 "Sociology»]. Kamianske: DDTU [In Ukrainian].
4. Petrova, I. V. (2005). *Dozvillia v zarubizhnykh kraiinakh* [Leisure in foreign countries]. Kyiv: Kondor. [In Ukrainian]
5. Karam, A. M. (2018). *Formuvannia estetychnoi kultury osobystosti u protsesi sotsializatsii* [Formation of aesthetic culture of personality in the socialization process]. *Sotsial'na robota – Social Work*, 2 (4), 17–20 [In Ukrainian].
6. Bohdanova, N. (2015). *Estetychnyi chynnyk u strukturi studentskoho samovriaduvannia* [Aesthetic factor in the structure of student self-governance]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher Education of Ukraine*, 3, 65–78 [In Ukrainian].
7. Barvina, N. O. (2018). *Mozhlyvosti teatralnosi pedahohiky v khudozhnio-estetychnomu vykhovanni studentiv v umovakh teatru-studiji* [Opportunities of theatrical pedagogy in the artistic and aesthetic education of students in the conditions of a theater studio]. *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka – Spirituality of the Personality: Methodology, Theory and Practice*, 1 (82), 23–33 [In Ukrainian].